

NADOLASKOM TREĆEG TISUĆLJEĆA: ZAHTJEVI I PERSPEKTIVE NOVE EVANGELIZACIJE

Pero ARAČIĆ, Đakovo

Treće tisućljeće je pred vratima. Tako su i naš studijski susret i naslov ove teme označeni tom činjenicom. Svi osobni životni prijelazi označeni su određenim iščekivanjima, strahovima, neizvjesnostima. Uzmimo primjer ženidba ili izbor zvanja. Isto tako su i vremenske mijene godina, stoljeća, a pogotovo tisućljeća, ispunjeni znatiželjom, upitnošću, strahom... Gotovo je normalno da se u tim razdobljima javljaju i „proroci“, pogotovo oni koji navješćuju katastrofe. To je već počelo, a trajat će još intenzivnije i slijedeću zadnju milenijsku godinu.

Za nadati se je da se kršćanske zajednice i kršćani neće dati olako uvući u takve igre. Ipak, smjena milenija svakako je zgoda da se baci pogled unatrag da bi se vidjelo i prema naprijed. Kad kažemo unatrag, to prvenstveno znači svom ishodištu, a kad kažemo naprijed, onda to znači da se pitamo: kakvi to moramo biti kao kršćani osobno i naše crkvene zajednice, da bismo odgovorili na zadatke i očekivanja i u trećem mileniju?

1. Pogled unatrag

Naš pogled unatrag neće ovdje ići prvenstveno u spomenutom vidu da izučava izvore kršćanstva i Crkve. To je zadatak mnogih disciplina i daleko je zahtjevnije i nadilazi granice tek jednog kratkog referata. Ovdje bacamo pogled unatrag u pastoralnom smislu GS 1 da vidimo što se to sve dogodilo u ovom stoljeću, kojega praktično napuštamo 2000. Vrijednosno gledajući naše stoljeće će biti zapamćeno po dva velika bloka: s jedne strane blok nečuvenih gaženja svih vrijednosti doista do krajnjih granica. Kao simbole, bez potrebe iscrpnosti nabranjanja, uzimamo samo s našeg kontinenta pojmove kao što su nacizam, komunizam, željezna zavjesa, proganjanja, ugnjetavanja svih pokušaja oslobađanja (Madžarska 1956. i 1979., Praško proljeće 1968., Hrvatsko proljeće 1971., ..) agresija na Hrvatsku i BiH, Kosovo.. Podsjetiti je i na kompleksna misaona kretanja, o kojima je već bilo riječi.

S druge strane ovo je stoljeće najvećih revolucija napretka u svim područjima od znanosti, tehnike, medicine, do ljudskih prava i sloboda, sloboda i samostalnosti malih naroda. U nekim područjima znanosti i tehnike se došlo dotle da se čovjek ozbiljno pita da li smije sve što može? A kao malu sliku tih skokova uzimam primjer svoje generacije koja je počela s pločicom i pisaljkom u rukama, sada s računalom... Crkveno djelovanje stoji pred vrlo teškim izazovima koji su svaki dan gotovo novi i drugačiji. Temeljno je pitanje kako to sve djeluje na ove dvije generacije, koje su te nevjerojatnosti i suprotnosti doživljavale na vlastitoj koži? Nije li razumljivo da su nastali mnogi misaoni pravci i -izmi.

2. Pogled u našu vjersku stvarnost

Budući da je u drugom referatu bilo riječi o osnovnim postocima objavljenim u Bogoslovnoj smotri, ovdje kratko, koliko služi svrsi, pokazujemo neke silnice koje označuju kršćanstvo u Hrvata.

2.1. Hrvati se brojno okupljaju na liturgijska slavlja

Istraživanja su pokazala da se u Hrvatskoj redovito nedjeljom okuplja i do 30,3% vjernika, odnosno vjerojatno se kreće oko 25%.¹ K tome se može dodati i značajan postotak od 16,1% onih koji najmanje jednom mjesečno sudjeluju na liturgiji. To je 46,4% vjernika katolika koji sudjeluju u liturgiji dosta redovito. Veliki blagdani privuku drugih 31,1% vjernika. Tako vidimo da se 77,5% vjernika zahvaća liturgijskim okupljanjima. Istovremeno se kod svake mise pričešćuje svega 9%, a nikada 17,2%.²

2.2. Sakramenti inicijacije i životnih prekrenica su vrlo traženi

Sakramenti inicijacije su oduvijek traženi. U nas bi krštenje za svoje novorođeno dijete tražilo njih 92,6%. Podaci o prakticiranju sakramenta ispovijedi govore da je 90,9% pristupilo prvoj ispovijedi i dosljedno pričesti. Nalazimo podatak da ih je 75,1% primilo krizmu. I crkveno vjenčanje želi 91,6%.³ I obred crkvene sahrane je važan i zatražilo bi ga 93,9%.⁴

¹ Usp. G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, I. RIMAC, Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, u: *Bogoslovna smotra* 68 (1998.), br. 4, str. 513-563, ovdje 555.

² Usp. *isto*, str. 523.

³ S druge strane poznati su podaci o uspjelosti brakova u nas počev od rastava svakog 5-6 braka, a o kvaliteti njihovoj pogotovo bi se našli porazni podaci. Usp. P. ARACIĆ, Obitelj u hrvatskom društvu: teškoće i pastoralne perspektive, u: *Bogoslovna smotra* 65 (1995.), br. 3-4, str. 571-602.

⁴ Usp. *isto*, str. 518-519. Landbericht Kroatien iz istraživanja Aufbruch dolazi do ovih brojki: prvu pričest je primilo 77%, nije primilo 6,9%, dok 15,3% kaže da o tome ne treba pitati., a krizmu nije primilo 8,4%, a isti postotak se ne želi izjasniti (Usp. Manuscript). Usp. P. M. ZULEHNER, *Heirat, Geburt und Tod. Eine Pastoral zu den Lebenswenden*, Herder, 1976, str. 555.

Zašto su među nama? Već je takvo svjedočenje šutljivo, ali vrlo snažno i djelotvorno razlašavanje Radosne vijesti“ (EN 21). Upravo je to prvi element evangelizacije.

Izričiti navještaj osobe i djela Isusa Krista (2) zbiva se od onog početnog gdje se naslućuje važnost i odlučnost Isusa za osobnu i svjetsku povijest pa do onog sustavnog, ali to sve pripada evangelizaciji, iako u različitim stupnjevima (usp. EN 51). *Prihvatiti program Isusov* kao svoj (3) to je ono čemu treba dovesti svjedočenje i navještaj. Radi se o pristajanju „uz istine koje je Gospodin u svom milosrđu objavio. Ali još i više: pristajanje uz životni program koji to pristajanje uključuje, na život koji je odsad promijenjen. Ukratko, pristanak uz Kraljevstvo, odnosno uz 'novi svijet', novi poredak stvari, nov način postojanja, življenja i suživota koji započinju s Evanđeljem“ (EN 23). Prihvaćanje Isusovog programa nužno dovodi do *ulaska u zajednicu povezanog sa slavljenjem sakramenata* (4). „Sam ulazak u crkvenu zajednicu izražava se i mnogim drugim znakovima koji su nastavak i proširenje znaka Crkve. U toj dinamici evanđeoskog navještanja onaj koji prihvati Evanđelje kao Riječ spasenja obično to sakramentalno očituje pridruženjem Crkvi primanjem sakramenata koji očituju i podržavaju to pridruženje, milošću koju daju“ (EN 23). Vjerodostojnost ovog procesa potvrđuje se *sudjelovanjem u apostolatu* (5) zajednice. „Naposljedku, čovjek koji je evangeliziran sam počinje evangelizirati. To je provjera istinitosti, kamen kušnje u evangelizaciji: nemoguće je i zamisliti da je netko Riječ prihvatio i predao se Kraljevstvu, a da sam sa svoje strane ne počne svjedočiti i naviještati“ (EN 24).

U vidu ovako izrečenih misli nije najspretnije govoriti o 'predevangelizaciji' ili o pravoj i istinitoj 'evangelizaciji', ili suprostavljati 'evangelizaciju' i 'sakramentalizaciju', ili jedno uzdizati na račun drugoga, kao što se to činilo ili možda još i danas čini. Ali, ako su ti nabrojani elementi konstitutivni, kako smo naveli, onda ih valja uvažavati i ne preskakati, tj. iza prihvaćanja Isusovog programa i stila življenja slijedi primanje, slavljenje sakramenata.

U novije vrijeme i novijim dokumentima susrećemo izričaje 'ponovna evangelizacija', 'druga evangelizacija', 'nova evangelizacija'.¹³ Svi ti izričaji ipak daju naslutiti da se radi o nečem zanimljivom što se dogodilo prije svega kršćanima starog kontinenta, tj. da su 'pokršetni', a da li i kršteni, da su kršćani po nekom od sakramenata, a da li i životnim opredjeljenjem, da su praktikanti, a da li im je vrijednosna skala u skladu s kršćanskim pravilima življenja... Drugim riječima, mnogi kršćani su postali djelomični i s obzirom na sadržaje vjere, prakticiranje vjere, pripadnost crkvenoj zajednici i pogotovo u prakticiranju kršćanskih pravila življenja. Radi se o kršćanima koji su to vrlo djelomično, odnosno

¹³ Usp. K. CEROVAC, Nova evangelizacija, u: *Glas koncila*, 5. rujna 1999., br. 36., str. 18.

onima koji nisu cjelovito i kvalitetno uvedeni u kršćanstvo, koji ga nisu zaživjeli kvalitetno i zrelo ili su se zapustili, odnosno iznevjerili se temeljnom krsnom opredjeljenju. Tako i sam papa Ivan Pavao II. kaže: „Dekristijanizacija se nadvi-ja nad cijelim narodima i zajednicama koji su nekoć bili bogati vjerom i kršćan-skim životom.“¹⁴

Iskonski evangelizacija asocira na misionarsko poslanje propovijedanja onima koji nisu čuli za Isusa i usađivanje Crkve među te ljude i njihove zajednice. Međutim, i svi oni koji su u našim zajednicama postigli određenu vjersku zrelost i sačuvali svoje zajedništvo sa crkvenom zajednicom, također su dionici procesa evangelizacije u produbljivanju same vjere, u postizanju veće svetosti te posebno u izvršavanju poslanja u Crkvi u svijetu, koje je vlastito sakramentima koje su primili i statusu u kojem žive.

5. Preduvjeti evangelizacijskom pristupu

Sve smo više uvjereni da su za spomenuti proces evangelizacije nužna sljedeća dva stava:

5.1. Bog prvi traži čovjeka i želi ga kao sugovornika

Treba podsjetiti na projekt volje Božje o spasenju svakog čovjeka. To je njegov dar. Što bi tu trebalo činiti crkveno djelovanje? Ono prije svega prihvaća čovjeka, kroz hod ususret, zajedništvo, pomaže mu da u sebi otkrije Božje tragove i da mu kroz pratnju omogućuje takav rast da pojedinac postane *subjekt pred Bogom*.¹⁵ A što to znači postati subjektom pred Bogom? Zapravo se radi o tome da čovjek Bogotražitelj postane svjestan unutaršnjeg zova i ponude dijaloga i da na njega odgovori i da postane svjestan partner Božji u životnom hodu. Da po-stane istinski oslobođen, odnosno da diše punim plućima kršćanskog optimizma i poletnosti. Optimizam i polet izviru iz narasle svijesti da je Bog imao povjerenja u svoju zamisao koju je pozvao u život, koju voli, prati i želi usrećiti. I po tim ot-krivanjima i rastu, zapravo, isklijavaju i rastu klice Kraljevstva Božjega u nama i među nama.

Put da se postane subjektom pred Bogom vodi evangelizacijski usmjeren pastoral. O čemu se radi? Pastoralno djelovanje takvog pristupa usvaja jedno bitno polazište u svom pristupu i ophođenju sa svakim članom zajednice pojed-

¹⁴ IVAN PAVAO II., *Veritatis splendor*, KS (Dokumenti 107), Zagreb, 1998, br. 106.

¹⁵ Usp. S. KNOBLOCH, *Praktische Theologie. Ein Buch für Studium und Pastoral*, Herder, Freiburg, 1998., str. 175-187.

načn
isklj
Crkv
je ni
vidi
njeg
čovj
život
viti s
ljuds
bitno

van v
post
valno
listič
stup
huma
služe
dar i
je tu

svoje
da tu
rijeko
lom i
ja.“ (r
rečen
čovjek
da se
htio č
sreće
patnja

¹⁶ Usp
Freibu

¹⁷ Usp

načno kao i sa svakim čovjekom, a to je sljedeće: pojedinac nije tek po Crkvi isključivo imao kontakt s Bogom, odnosno da bi mu prije toga kontakta s Crkvom život bio prazan Bogom. Ovaj pristup zna i vjeruje da crkveno djelovanje nije ono koje 'proizvodi spasenje'. To je Bog uvijek činio. Crkveno djelovanje vidi svoju zadaću u tome da pojedinca uvodi u onu tajnu koja je već oduvijek u njegovu životu. Uostalom, mi uvijek dolazimo 'prekasno'. Trojstveni Bog se već čovjeku objavio kroz savjest, povijest, činjenice prirode...¹⁶ Pojedinac treba svoj život otkriti i učiti živjeti kao onaj kojega Bog voli i milošću obdaruje i tako upravit se putem postajanja subjektom pred Bogom. Današnji trend naglašenog ljudskog subjektiviteta i pojedinačnosti traži i drugačiji pastoral. Ovakav smjer bitno mijenja način rada i sadržaje pastora.¹⁷

Takav pastoralni pristup čovjeku je opušteniji, nije prvotno administrativan već, naprotiv, s radošću i divljenjem gleda kako primijetiti Božje tragove u postojanju našeg sugovornika. Iz toga nastaje slavljenje, radost i molitvena zahvalnost. Može se osjetiti da je takav pristup doista drugačiji. Manje je funkcionalistički i manje 'materijalistički', tj. da se 'obave obredi i srede stvari'. Takav pristup traži vremena. Pretpostavlja prezbitera kao čovjeka duboke vjere, duboke humanosti i koji živi trenutak susreta i osobe koja mu je darovana u njegovom služenju. U prezbiteru i pastoralnim djelatnicima je ujedno stav zahvalnosti za dar i povjerenje da smije i može ulaziti u spasopovijest pojedine osobe. I ujedno je tu i osjećaj odgovornosti.

5.2. Čovjek pojedinac je pozvan dati svoj odgovor

Nekom će se učiniti pretjeranim tvrdnja da Drugi vatikanski sabor kao svoje temeljno učenje ima upravo to o pozivu svakog pojedinog čovjeka. Istina je da tu ideju ne nalazimo jednako prisutnu u svim dokumentima. Ovu pak tezu izrijekom potvrđuje *Gaudium et spes*: „Čovjek, dakle, kao nešto jedno i cijelo, tijelom i dušom, srcem i savješću, razumom i voljom, bit će središte svega našeg izlaganja.“ (GS 3). Zašto je to vodič crkvenom djelovanju? Odgovor je već u sljedećoj rečenici gdje se veli da Sabor „priznavajući visoki čovjekov poziv i tvrdeći da je u čovjeka usađena neka božanska klica, pruža čovječanstvu iskrenu suradnju Crkve da se ostvari ono bratstvo svijetu koje odgovara čovjekovu pozivu“ (GS 3). Bog je htio čovjeka sebi slična i pozvao ga u prijateljsko zajedništvo „da bude dionikom sreće kojom je On sam sretan“ (GS 21). Pitanja iskona, budućnosti, sadašnjosti, patnje i smrti kao i ukupnog smisla, čovjek ne može u cijelosti potisnuti i ona iz-

¹⁶ Usp. K. KOCH, *Kirche ohne Zukunft? Plädoyer Für neue Wege der Glaubensvermittlung*, Herder, Freiburg, 1993., str. 67.

¹⁷ Usp. S. KNOBLOCH, *nav. dj.*, str. 345.

bijaju barem u posebnim trenucima njegova života. Čovjek je u tom vidu „sam sebi neriješeno, nerazgovijetno pitanje“ (GS 21). Zato je zadaća Crkve da „otkriva ujedno čovjeku smisao njegove vlastite egzistencije“ (GS 41). No, kako se to može zbivati ako čovjek nema priliku otvoriti svoju povijest, svoja pitanja, svoje traženje? Vjerojatno se nekome roje misli: a gdje je tu zajednica, zajedništvo? Prvo treba reći da je zajednica radi pojedinca, a ne obratno. To nije protivno onom da je čovjek od početka zajedništvo i da je u njega pozvan, ali kao osoba, kao pojedinac. „Zajedništvo je skupljenost u istome Božjem Duhu, a to se može dogoditi samo kada se pojedinac stavi pod Njegovo djelovanje“. ¹⁸ I upravo toga poziva mora postati svjestan. Uostalom, pojedinac će odgovarati i biti suđen, a ne narod. ¹⁹

6. Polazišta evangelizacije u nas

Naše je pastoralno polazište od onoga što imamo i kakvi već jesmo s ambicijom približavanja što sveobuhvatnijem odgovoru na činjenicu biti kršćaninom i crkvenom zajednicom u svijetu i za svijet, a ne zatvoriti se u vlastitu samodostatnost.

Župa je ona crkvena stvarnost u kojoj se, bilo po generacijskoj isprepletenosti, bilo po stilu pastoralnog rada i sadržajnim naglascima pojedinih pastoralnih djelatnika, bilo po vremenskim otsjecima društvenih sustava i njihovih vrednota, bilo po mjestu i ulozi koje je imala crkvena zajednica, bilo po ustaljenim tradicijama i običajima, mogu iščitavati religiozni i vrijednosni sustavi, poimanje Boga, Crkve, sakramenata, vjere i uopće kršćanstva.

6.1. Neki kairosi u Hrvatskoj

Ovdje želimo izdvojiti samo neka obilježja crkvenog života u Hrvatskoj i neka vrlo svježja iskustva i potaknuti pitanje što bi to moglo značiti za konkretni pastoralni rad.

6.1.1. Moć liturgijskih okupljanja

Najnovija istraživanja su pokazala da župe u Hrvatskoj redovito nedjeljom okupljaju i do 30,3% vjernika. K tome se može dodati i značajan postotak od 16,1% onih koji najmanje jednom mjesečno sudjeluju na liturgiji. To je 46,4% vjernika katolika sa pravilnim vremenskim ritmom sudjelovanjem u liturgiji za-

¹⁸ B. Z. ŠAGI, *nav. dj.*, str. 150.

¹⁹ Usp. S. KNOBLOCH, *nav. dj.*, str. 176-179.

jednice. Značajna su okupljanja vjernika na velike blagdane na kojima se nađe dodatnih 31,1% vjernika.²⁰ Može se govoriti o njihovih desetak sudjelovanja godišnje na liturgiji Crkve. Kad se vidi raspoređenost tih blagdana, onda je moguće smjestiti ih u grupu mjesečnih sudionika. Radi se, dakle, o 77,5% vjernika zahvaćenih liturgijskim okupljanjima. Očito je da župa još uvijek ima moć okupiti u pravilnom i ozbiljnom tjednom i mjesečnom ritmu.

6.1.2. Povjerenje u Crkvu

Potvrđena je činjenica da je Katolička crkva u Hrvatskoj na prvom mjestu između svih institucija u koju svi građani imaju najviše povjerenja. Tako „dosta povjerenja“ i „vrlo veliko povjerenje“ ima 85,1% svih građana. Prosječni stupanj povjerenja je 3,26.²¹ Čak 49% građana izjavljuje da je ona „jedini duhovni i moralni autoritet vrijedan poštovanja“.²² Zasigurno da su tome doprinijeli upravo i povijesni razlozi, jer je kroz duga stoljeća nacionalne nesamostalnosti i porobljivosti, posebno kroz drugu polovicu ovog izlazećeg stoljeća u vremenu komunizma, bila, uz obitelj, često jedina čuvarica vjerskog, kulturnog i nacionalnog identiteta i prostor slobode, gdje se moglo doživjeti solidarnost i imati povjerenje u crkvene službenike.²³ Naravno, da s puno opravdanosti sve ovo možemo primijeniti na župe i njihove predvodnike.

6.1.3. Traženost sakramenata i crkvenih obreda

Opće je poznata činjenica da su sakramenti inicijacije traženi.²⁴ Tako i u nas krštenje za svoje novorođeno dijete bi zatražilo njih 92,6%. Iz podatka o prakticiranju sakramenta ispovijedi možemo zaključiti da je 90,9% pristupilo prvoj ispovijedi i dosljedno pričesti. O samoj krizmi nalazimo podatak da ih je primilo 75,1%. I crkveno vjenčanje bi željelo 91,6%. Vrlo je važan i crkveni obred sahrane i zatražilo bi ga 93,9%.²⁵ Ovdje se ograničavamo samo na činjenice, ne ulazeći u interpretacije tih traženja.

²⁰ Usp. G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, I. RIMAC, *nav. dj.*, str. 516.

²¹ S. BALOBAN, G. ČRPIĆ, Povjerenje u institucije u Hrvatskoj, u: *Bogoslovska smotra* 68 (1998.), br. 4, str. 663-672, ovdje 665.

²² G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, I. RIMAC, Neka obilježja situacije laika u našoj Crkvi, u: *Bogoslovska smotra* 68 (1998.), br. 4, str. 565-588, ovdje 566.

²³ Usp. Pastorales Forum e.V., *Unterwegs zu einer Pastoraltheologie der nachkommunistischer Länder Europas 2.*, Wien-Szeged, 1998., str. 62.

²⁴ Usp. P. M. ZULEHNER, H. DENZ, *Wie Europa lebt und glaubt. Europäische Wertestudie*, Patmos, Düsseldorf, 1993., str. 44.

²⁵ Usp. G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, I. RIMAC, Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, str. 518-519. Istraživanje Aufbruch ima podatak za prvu pričest 77%, ne 6,9%, te da to ne treba pitati 15,3%, krizma ne 8,4% i ne treba pitati 15,3%. Aufbruch, Landbericht Kroatien.

6.1.4. Iskustvo solidarnosti u ratnim zbivanjima

Neočekivana ratna zbivanja na prostorima Hrvatske pred Crkvu su donijela izazove solidarnosti kroz njeno karitativno djelovanje. To je bilo tim izazovnije jer se radilo o stotinama tisuća prognanih i izbjeglica i onih koji su ostali i bez stana i bez ikakvih sredstava za život.²⁶ U ovim najnovijim istraživanjima potvrđena je ova tvrdnja, gdje se vrednuje da je Crkva doista živjela solidarnost u gotovo nemogućim situacijama. Tako, osim što Crkva pruža duhovnu pomoć o čemu se potpuno slaže 58,6% a djelomično 21,5%, to da je na strani siromašnih u potpunosti prihvaća 34,5% i djelomično 22,5%, te dijelom da i dijelom ne 31,9%, svakako svjedoči da 57% ipak vidi Crkvu i kao solidarnu sa siromašnima.²⁷

6.2. Koje se mogućnosti otvaraju za naše crkvene zajednice?

Izneseni podaci doista pitaju pastoralno djelovanje u svakoj župi što se to čini, što bi se moglo i kako činiti da to budu pravi kairosi evangelizacije, prilika i poticaj rasta i sazrijevanja u vjeri upravo svih ovih vrlo brojnih koji uzimaju udjela u njenom vjerskom životu.

6.2.1. Liturgija župni skup, koji i evangelizira: liturgijske grupe i liturgijske službe

Iza gore navedenih brojčanih podataka nastaje za pastoralni život župe pitanje: Kako bi upravo liturgija mogla djelotvornije biti stvarna evangelizacija za one koji redovito sudjeluju? Još je izazovnije pitanje kako liturgijsko okupljanje može biti evangelizacijsko za onih tridesetak posto koji dolaze povremeno za velike blagdane? Osobno smo uvjereni u tu mogućnost te stoga želimo izreći nekoliko misli.

Ključno je da prezbiter preispita vlastiti pristup liturgiji: Koliko je to za njega puka obrednost ili stvarno i živo zbivanje Božjeg pohoda u Isusu Kristu i zahvata u konkretnu osobnu i konkretnu zajedničku povijest? Tu bi se nužno nadovezivalo postojanje liturgijske grupe, koja bi odnjegovala u sebi pristupe liturgiji i dosljedno pripremala i postavljala liturgijska slavlja. Nužno bi slijedilo strukturiranje i formiranje svih liturgijskih službi i potrebnog broja liturgijskih

²⁶ Usp. P. ARAČIĆ, „In der Welt der Schmetterlinge - mein Herz. In der Welt des Bösen - ich“. Lebensgefühle und -fragen der Menschen im Kriegsgeschehen in Kroatien und Bosnien. Möglichkeiten des kirchlichen Handelns, u: H. KOLLINGBAUM, E. J. KORHERR, W. WEIRER, (Hg.), *Alles ist möglich. Das Lebensgefühl des modernen Menschen als Herausforderung für die religiöse Erwachsenenbildung*, Graz, 1994., str. 51-66.

²⁷ Usp. Aufbruch, Landbericht Kroatien.

suradnika. Vjerojatno nije potrebno posebno isticati važnost da upravo ta liturgijska grupa i suradnici posebno osobno njeguju vlastitu duhovnost liturgijskog življenja.

Na što bi se posebno trebalo upraviti? Mislimo da su to, među ostalim, stvaranje pravog ozračja slavljenja. To ozračje stvaraju brojni nosioci liturgijskih službi koje, kroz prijam, znakovlje pojedine nedjelje i blagdana, životnom aktualnošću molitava, elementima zajedništva prije i poslije liturgije u užem smislu,²⁸ daju doživjeti da se radi o zbivanju koje zasijeca u život i oslobađa za radost, zauzetost, zajedništvo.

Ono što jest poseban izazov za gotovo svaku našu župu jesu tradicionalno masovna okupljanja, masovna ispovijedanja, (pa i pričešćivanja): 9,7% jednom godišnje, nekoliko puta na godinu 12,7% i o velikim blagdanima 25,3%.²⁹ Ovih 38% vjernika pristupa sakramentu pomirenja između 3 i 5 puta.

U nas je uobičajeno da se uoči Božića i Uskrsa po dekanatima obavljaju solidarno cjelodnevna ispovijedanja s većim brojem svećenika. Šansa se pružila obnovljenim Redom pokore da se kroz pokornička bogoslužja evangeliziraju vjernici. To se na žalost događa vrlo rijetko. Isto tako pokorničko bogoslužje kao i evangelizacijska šansa rijetko je i u samim župama.

Pričešćivanje izgleda ovako: svakih godinu dana 18,9%, o velikim blagdanima 30%, nekoliko puta na godinu 11,4%, otprilike jednom mjesečno 4,6% i u pravilu kod svake mise 9%.³⁰ Ovdje su dosljedno pokazatelji upravo nedostatne evangeliziranosti značajnog dijela onih koji su redoviti sudionici nedjeljne euharistije. (O našem stanju u liturgiji kako izgleda, uključujući propovijedanje, trebalo bi provesti detaljno istraživanje).

6.2.2. Župa zaštitnica čovjeka

Župa je, kao čovjeku najbliža crkvena struktura, znala biti u vrijeme prijetecjeg i ateizirajućeg komunističkog sustava prostor slobode i zaštita. Upravo i danas pred nasrtajem sirovog kapitalizma ima dovoljno razloga da u tim novim prilikama bude kritička etička i moralna svijest i savjest u društvu. Očite su pojave u društvu gdje su radnici, nedovoljno zaštićeni, gotovo prisiljeni raditi i ned-

²⁸ Tako da bi nakon bogoslužja trebalo omogućiti ostati zajedno u potpunosti ili uglavnom, misle tako njih 61,2%. Postoji želja i spremnost razvijati zajedništvo kao temeljnu odrednicu bilo liturgije bilo kršćanske zajednice. Usp. M. VALKOVIĆ, G. ČRPIĆ, I. RIMAC, Vjera i moral u Hrvatskoj. Pregled postotaka i aritmetičkih sredina istraživanja, u: *Bogoslovska smotra* 68 (1998.), br. 4, str. 483-511, ovdje 495.

²⁹ G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, I. RIMAC, Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, str. 519.

³⁰ Isto, str. 523.

jeljom. Trudne žene se pokušavalo otpustiti s posla proglašavajući ih radnim viškom. Isto tako su izrabljivani zakidanjem u pravednim plaćama. Novi 'privatnici' mjesecima ne isplaćuju plaće da bi ulagali u svoje vlasničko širenje. Socijalna strana društva je vrlo upitna. I doista upravo su župe prve reagirale i javnom kritičnošću podigle glas u obranu dostojanstva svakog čovjeka.³¹ Naravno da bi župa trebala uočavati i sve druge životne probleme na svom prostoru i kroz određene aktivnosti senzibilizirati javnost o njima.

Čak 50% vjernika u Hrvatskoj ide u kategoriju „tradicionalni“³² u smislu povremenog prakticiranja, iako tvrde da im je vjera važna. Naravno da ima mnogo nedorečenosti i neprihvatanja bitnih istina kršćanstva ili samog nauka Crkve. Oni postaju pravi izazov za ukupni pastoral. Ako se uzme da su to u većini oni koji su u vrijeme komunizma bili uskraćeni u temeljitijoj vjerskoj formaciji u mladenačkoj i odraslijoj dobi, onda se može naslutiti kolika je njihova potreba rasta i sazrijevanja u vjeri.

Pastoralni djelatnici najviše teškoće imaju s odraslima, koji, bilo za svoju djecu, bilo za sebe, npr. kod ženidbe, traže crkveni obred, sakrament. Može se i vrlo kritično gledati na traženje nekih crkvenih obreda, koji su zrelim vjernicima i sakramenti vjere. Ipak, treba biti vrlo oprezan u radikalizmu i vidjeti da li je to traženje doista tako egzistencijalno prazno ili iz potpuno prazne tradicije. Mnogi znalci nisu spremni to traženje proglasiti takvim. Vjerojatnije je da je to manji i neznatniji broj od onih koji traže crkveni obred. Naprotiv, naglasit će se da je to prilika pravog susreta, prilika za dijalog, za otvorenost i spremnost međusobno se čuti³³ te tako povezati navještaj s vrijednostima koje se sigurno mogu susresti u njihovu traženju, odnosno u njihovom traženju otkrivati tragove Božjeg traženja upravo tog čovjeka, Božje prethodne prisutnosti u njegovom životu. To su brojne mogućnosti evangelizacije odraslih u prilici traženja krštenja,³⁴ prve pričeti i ispovijedi, krizme i vjenčnja. Ništa manje u pastoralu žalujućh.³⁵ To su neke redovite mogućnosti da ne nabrajamo sve moguće.

³¹ Među značajne reakcije na društvena zbivanja na socijalnom području svakako idu interventi te pastirsko pismo nadbiskupa zagrebačkog. Usp. J. BOZANIĆ, *Društvo po mjeri Očenaša*. Pastirsko pismo za korizmu 1999. u godini Boga Oca, Zagreb, 1999. Hrvatska biskupska konferencija je ustanovila i Centar za proučavanje i promicanje socijalnog nauka Crkve. Usp. G. ČRPIĆ, „Centar za promicanje socijalnog nauka Crkve“ u društvenoj i crkvenoj perspektivi, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 127 (1999.), br. 6, str. 417-420. Također je vrijedan prilog promišljanju situacije članak: M. VALKOVIĆ, Pitanje socijalne pravde, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 127 (1999.), br. 6, str. 393-397. Vidi također: B. Z. ŠAGI, Sustav vrijednosti i postkomunističko društvo, u: *Kana* 5(1999.), str. 5-7.

³² G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, I. RIMAC, Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, str. 555.

³³ Usp. P. M. ZULEHNER, *Heirat, Geburt, Tod. Eine Pastoral zu den Lebenswenden*, Herder, Freiburg, 1976., str. 30-31.

Ovdje želimo posebno istaknuti potrebu dobro utemeljenog i sustavnog te sveobuhvatnog pastoralnoga braka i obitelji. Brak i obitelj ne samo da su najviše utjecali na religioznu formaciju sadašnjih generacija (72,8%) već su i dalje kao vrijednost važni. U njih se i dalje najviše polaže s obzirom na uspješnost življenja, na samoostvarenje, na sreću. Svaka bi župa morala svjesno u svojim okvirima uspostaviti cjeloviti pastoralnoga braka i obitelji.³⁶ U ovom sklopu iskustvo nam govori da je evangelizacija zaručnika vrlo prikladno razdoblje za izgradnju kršćanskih stavova i uspostavu kvalitetne zaručničke i poslije bračne i obiteljske komunikacije. Osim dužih i različitih seminara, koji mogu biti i na međujužupskoj razini, nužno je da svaka župa ima posebnu grupu i programe za zaručnike. Ide se i prema jednogodišnjem katekumenatu za zaručnike.³⁷

Jedna druga dragocjena prilika evangelizacije mladih jest priprava na krizmu. Imamo upravo zadivljujuće iskustvo u nekim župama gdje je dobra komunikacija župnik, župno pastoralno vijeće, župna zajednica te kandidati za krizmu. Uspjelo se dogovorom pomicati krizmu prema starijoj dobi i došlo se do 17 i 18 godine. Iskustva su toliko pozitivna da se očekuje zajedničko prihvaćanje te dobi za slavljenje sakramenta krizme.³⁸

Zapravo, ne bi se smjelo događati da jadikujemo nad onima kojih nema, a površno postupamo sa tako brojnim koji nas traže, koji nam dolaze ususret. Katekumenat je posebno osjetljiva tema u nas. Dokumenti se donesu, pokuša se i vidi da je moguće, ali onda ih naši pristupi ugase ili uguše.

6.2.3. Župa služiteljica po solidarnosti

U vrijeme komunizma praktično je bila onemogućena organizirana karitativna djelatnost u župi. To da nema strukturiranog karitasa postala je jednostavno navika. Možda je i u naviještanju ta dimenzija zapuštena.

³⁴ Usp. P. ARAČIĆ, Pastoralnoga krštenja djece - pretkršna kateheza, u: *Kateheza* 4 (1980.), str. 7-28; Isti, Krštenje djece neiskorištena pastoralna šansa, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 116 (1988.), br. 3, str. 46-48.

³⁵ Usp. P. ARAČIĆ, Pastoralnoga žalujućih, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 119 (1991.), br. 3, str. 46-47.

³⁶ Usp. G. ČRPIĆ, S. KUŠAR, I. RIMAC, Neki aspekti religioznosti u Hrvatskoj, str. 528.

³⁷ Usp. P. ARAČIĆ, Zašto i kako pripravljati za ženidbu. Đakovački model, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 123 (1995.), br. 11, str. 515-522; Isti, Teškoće u predženidbenom pastoralu, u: *Bogoslovska smotra* 69 (1999.), br. 4, u štampi.

³⁸ Naravno da ovisi o stilu rada koji župa nudi za mlade kandidate. Osim tjednih dvosatnih susreta u spomenutim iskustvima ostvarivani su i cjelodnevni susreti s vrlo intenzivnim osobnim i zajedničkim radom, s visokim stupnjem sudjelovanja. Isto tako tijekom tih susreta nastale su grupe s posebnim zadacima u župi i tako se već uvježbavala sudgovornost.

S druge strane u vrijeme Domovinskog rata 1991.-1996., kada su stotine tisuća iznova doživjele solidarnost kršćana i ljudi dobre volje iz cijelog svijeta, posebno iz Europe, ostalo je kao vrlo živo iskustvo. Istina je da su tada improvizirane strukture i djelatnici karitasa bili uglavnom prijenosnici tuđe pomoći. Ipak, i osobno je, gotovo herojski, pokazana solidarnost mnogih, iako u tim gotovo katastrofičnim okolnostima, također je bilo iznenađujuće snažno iskustvo solidarnosti. Sve ovo govori u prilog da se nastavi s posvješćivanjem dijakonalne dimenzije biti kršćanin. Iskustvo je svježije i omogućilo bi strukturiranje karitasa u svakoj župi. Sa žalošću moramo reći da to nije u tijeku, već za mnoge, ako ne i većinu župa, kao da je potreba karitasa završena.

Naravno da je u takvim okolnostima teško govoriti o drugim vidicima služenja, koja bi župna zajednica trebala pružati na svom teritoriju. Ovdje na poseban način mislimo na potrebe struktura i kvalificiranog osoblja za savjetovanje u krizama mladih, brakova i obitelji. U nas je posebno potrebna briga i asistencija onima koji pate od poslijeratnih trauma i sindroma, posebno branitelji te brojni vojni i civilni invalidi rata. Gotovo ih svaka župa ima u svojoj sredini.

6.2.4. Pučka pobožnost

U nas postoji činjenica da 30% vjernika ide u one „za velike blagdane“, hodočašća. Mnoštvo njih nije našlo puta do stvarnog sudjelovanja u životu kršćanske zajednice i sazrijevanju vlastite vjere. Postoje različite pobožnosti na kojima oni rado uzimaju udjela (npr. sv. Antunu). EN 48 vjeruje da je jedan put evangelizacije upravo i pučka pobožnost (EN 48). Istina je da ova tema nije posebno zastupljena na II. vatic. koncilu, ali je upravo na Sinodi 1974. došla do izražaja. Zanimljivo je istaknuti da se radije govori o „pučkoj pobožnosti“ nego li „pučkoj religioznosti“ (EN 48). Dokument donosi općenitu napomenu o situaciji i kaže: „Kako u krajevima gdje je Crkva zasađena već stoljećima tako i tamo gdje ona tek hvata korijenje, može se u narodu naići na posebne oblike traženja Boga i vjere. Dok se na njih dugo gledalo kao na nešto manje čisto, ponekad čak i s prezirom, danas im se gotovo posvuda iznovice otkriva vrijednost“ (EN 48). Isti broj naznačuje i ograničenja: „Pučka religioznost nesumnjivo ima svojih ograničenja“ (EN 48): Izričito se spominju tri: (1) „Često je sklona raznim izobličenjima religije, odnosno praznovjeruju“; (2) „Često ostaje na razini čisto kulturalnih (a ne kako je prevedeno kulturalnih!?) očitovanja i ne dolazi do istinskog pristanka vjere“ (pučke pobožnosti, procesije, kult pokojnih...); (3) „Štoviše, može čak voditi nastajanju sekta i ugroziti pravu crkvenu zajednicu“ (EN 48) (mnogi oblici pučkog religioznog fanatizma, sektarenja...). Nakon što su nabrojani nedostaci iznose se vrijednosti te se kaže „No, ako se u evangelizaciji ispravno usmjeruje naročitom pedagogijom, pučka religioznost veoma je bogata vrednotama“ (EN 48). Posebno su nabrojane slijedeće: (1) „Ona je izražaj žeđi za Bogom koju samo jednostavni i siromašni mogu osjetiti“; (2) „Ona osposobljava za velikodušnost i žrtvu sve do herojstva u očitovanju svoje vjere“; (3) „Ona vrlo

snažno doživljava najdublja Božja svojstva: njegovo očinstvo, njegovu providnost, njegovu zaljublenu trajnu nazočnost“; (4) „Rađa unutrašnje stavove koje u tom stupnju rijetko susrećemo: strpljivost, smisao za križ u svagdanjem životu, predanost, otvorenost drugima, pobožnost“ (EN 48). Zato se i dodaje: „Mi radije kažemo „pučka pobožnost“, tj. vjera puka negoli religioznost“ (EN 48).

Na kraju se daju pravila za ponašanje biskupima i prezbiterima i pastoralnim djelatnicima: (1) osjetljivost za tu stvarnost “Prije svega valja biti osjetljiv“; (2) sposobnost shvatiti fenomen i vrednote: „znati uočiti nutarnje dimenzije i neprijeporne vrijednosti“; (3) spremnost „pomoći da se izbjegnju opasnosti i zastranjenja“; (4) uvjerenje o kršćanskim mogućnostima usađenim u takvu religioznost: “Ako se dobro usmjeri, ta pučka religioznost za naša narodna mnoštva može sve više i više biti istinski susret s Bogom u Isusu Kristu“ (EN 48). Mislimo da bi se u našoj situaciji trebalo zapitati da li te koji put nespretne Bogotražitelje samo opslužujemo i ostavljamo na razini opće religioznosti, ili ih postupno dovodimo sazrijevanju u kršćanskoj vjeri? Ukoliko naše ponude nisu tako postavljene da se događa pomak prema 'unutar', onda smo sudionici njihovog postupnog otpada i od tih pobožnosti i veze s Crkvom.

7. Potrebni 'prijelazi', 'izlasci' (exodus)

Da bi se dogodili ozbiljni pomaci u pastoralu potrebni su, po našem uvjerenju, neki bitni i nezaobilazni 'prijelazi', koji su zbog svoje zahtjevnosti pravi 'exodusi' u biblijskom smislu. Ovdje ćemo iznijeti samo neke, po našem mišljenju, sada najvažnije.

7.1. Od soliranja k timskom radu

Ovaj prijelaz u postkomunističkim zemljama je u tijeku. Istina je da ide sporo i ne bez teškoća.³⁹ Pola stoljeća naviknutosti na soliranje klera i na zatvorenost u 'crkvene prostore' (sakristije), na djelovanje u tajnosti bez obveza prema javnosti, nije bilo bez posljedica i dosljedno sve to nije lako nadići. Uvjereni smo da je ovo ključni pomak, koji se prvotno treba dogoditi u kleričkom dijelu Božjeg naroda, jer ipak on ima važno mjesto u vođenju župe. Istina je da su se i članovi Božjeg naroda „pasivizirali“ i prihvatili takav način života i funkcioniranja župne zajednice.

³⁹ Kao ilustracija može poslužiti i podatak da je u biskupiji Đakovačkoj i Srijemskoj, unatoč ponavljanoj želji, pa čak i naredbi dijecezanskog biskupa, Župno pastoralno vijeće uspostavljeno je u 58 od 180 župa, s tim da su i dio tih uspostavljenih doista puka formalnost. O temi vidi: P. ARAČIĆ, Župno pastoralno vijeće: župniku i zajednici teret ili znak njihove crkvenosti, u: *Vjesnik dakovačke i srijemske biskupije* 119 (1991.), br. 4, str. 67-68; B. Z. ŠAGI, Župna pastoralna vijeća i njihov problem danas, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije*, 124 (1996.), br. 5, str. 178-282.

U temelju takvog pomaka treba se naći s jedne strane novo razumijevanje prezbiterske službe i s druge vrednovanje suodgovornosti svakog vjernika, koja je konstitutivna njegovom biti Božji narod, biti Crkva. Radi se o shvaćanju poslanja koje nastaje iz događaja krštenja ukoliko je ono temeljna opcija za Krista i Kraljevstvo Božje, radi se o pravom 'izlasku' iz koncentracije sveg pastoralnog djelovanja i svih službi u prezbiterskoj.

Ali se radi i o nužnom najširem posviješćenju i vrednovanju onoga što vjernici čine u evangelizacijskom vidu npr. kao prvi navjestitelji u obiteljskom životu i da se taj udio vidi kao njihova izvorna i nezamjenjiva crkvena služba. Ovdje se, dakle, očekuje da se otkrivaju i vrednuju obdarenosti (karizme) svakoga, da se otvaraju prostori za njihovo stavljanje u službu zajednici i po njoj svim ljudima.

U našim zajednicama već ima ponešto suradnika, ali oni nisu dovoljno formirani i nisu jasna područja njihove zauzetosti. Budući da toga nema od nekih se traži povremena „pomoć“. Tako npr. postoje brojni liturgijski čitači, ali je izostalo strukturiranje te službe i propisana i nužna priprava. Drugim riječima, nužan je razrađeni koncept profesionalnih i volonterskih službi u zajednicama, projekt njihove formacije kao i trajne izgradnje. Ovo nam se čini kao izgradnja 'župne infrastrukture'.⁴⁰

7.2. Od župe za religiozne potrebe k župi poslanja

Smijemo ustvrditi da je župa u shvaćanju mnogih vjernika mjesto zadovoljavanja religioznih potreba u nekim životnim prekretnicama ili i češće, kako su se već navikli. Kad se pogledaju i redoviti liturgijski skupovi, pitanje je što bi se moglo iz njih iščitati: Da li je to slavlje Života ili odvijanje obreda? Koliko je snažan liturgijski skup u vidu poslanja u konkretnom životu dotične zajednice? Ako je liturgija slavljenje Božjih zahvata (spasopovijest), oslobođenja, prosvjetljenja, krijepljenja umornih, onih koji su ostali bez svjetla smisla, onda je pitanje ima li u aktualnim župama takvih potreba i tko će se staviti u službu kao akter Božjih zahvata?

S jedne strane ovdje se traži upoznavanje vlastitog 'teritorija' i svih njegovih potreba, što nam omogućuju i sociološka istraživanja. S druge strane nužno je, ne odričući se ambicija stići i do onih koji nisu u zajednici, prvotno evangelizi-

⁴⁰ Više o temi suradnika i mogućih novih službi: P. ARACIĆ, Duhovna zvanja i službe u našoj Crkvi, u: *Bogoslovska smotra* 67 (1997.), br. 2-3, str. 327-357., B. Z. ŠAGI, Službe i strukture u Crkvi, u: *Kateheza* 1(1996.), str. 13-20; Isti, Suodgovorno sudjelovanje laika u izgradnji partikularne Crkve, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 113 (1985.), br. 10, str. 156-158; (1985), br. 11, str. 171-173.

rati ove konkretne tradicionalne pripadnike zajednice i naviknute 'religiozne potrošače', stvarajući među njima što širu jezgru nositelja za određena pastoralna područja.⁴¹ To bi trebao biti izlazak iz geta samoživosti i samodostatnosti, vjerskog slatkusja bez posljedica obvezujuće zauzetosti, prema vjeri kao poslanju.

Određeni bi se pomaci, čini se, mogli dogoditi, između ostalog, ukoliko bi liturgija zadobila na kreativnosti, na znakovnoj izričajnosti, na bogatstvu službi, na povezanosti s konkretnim životom ljudi zajednice, ali i društvene zbilje. Ona treba biti s jedne strane vrhunac intenziteta vjerskog i zajedničkog života, a s druge strane postati stvarni dinamizirajući izvor i ishodište poslanja i zauzetosti (usp. SC 10). To zapravo znači s okupljenim vjernicima liturgijski susret živjeti kao dar susreta i kao dar koji obvezuje na poslanje.

7.3. Od „objekta“ k „subjektu“ u životu župe

Niti je moguće a niti potrebno prekinuti s masovnim kršćanstvom. Nastaje pitanje kako da se smanji anonimnost s jedne strane, a s druge kako da se ipak vjera uosobi? Već je spomenuto naslijeđe privatnosti vjere što ju je prošli društveni sustav propagirao. Mi se, dakle, nalazimo pred dvostrukim problemom: oživjeti uosobljeno zajedništvo i suodgovornost u životu zajednice.

Siguran odgovor na ovaj problem po sebi nije moguć, jer napokon u svim pristupima ostaje tajna osobne slobode svakog čovjeka, koju i sam Bog uvažava. Ipak nam se čini da bi neki putovi mogli biti ponajprije onaj redoviti pristup svakoj osobi, svakoj obitelji, koji bi u sebi nosio oznaku uvažavanja posebnosti, jedinstvenosti, poštovanja, zanimanja za njihove traženja, dvojbe, poglede i sadržaje, bez prvotne preokupacije kritičnosti i ispravljanja. To istovremeno ne mora nužno značiti i sa svakim raditi posve pojedinačno. Uključivanjem u manje skupine moguće je istovremeno susretati i više osoba i da to bude personalizirano. U župi su, dakle, nužne mnoge zajednice i dobre razgovorne strukture na različitim razinama u kojima bi se doista vrednovala misao, prijedlozi i činjeno svakog pojedinca. Uostalom, svaki ima dar, koji je na ovaj ili onaj način stavio u službu dobra.

Da bi se uopće moglo pristupiti takvom usmjerenju u župskom radu, nužno je pobrinuti se da svaka župa iz dana u dan ima sve veći broj prikladno formiranih volonterskih suradnika. Naravno da će se osjetiti i potreba za nekim djelatnicima koji će se posvetiti župnom radu punim radnim vremenom profesionalno. Upravo bi to trebao i biti prioritet nove evangelizacije, usmjerene prema

⁴¹ Usp. B. Z. ŠAGI, Župa u svjetlu pastoralnih zahtjeva današnjice, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 125 (1997), br. 6, str. 370-374.

'unutra', da se osvijesti „izvorni identitet osnovne crkvene zajednice po kojoj se gradi Crkva“.⁴²

7.4. Novi duh služitelja prezbitera

Nema nove evangelizacije bez novog duha i obnovljenih i novih ljudi i žena, počev od posvećenja poslanosti svakog krštenika pa do posebno intenzivne duhovnosti kvalificiranih pastoralnih djelatnika bilo da su profesionalni bilo da su volonteri. Početak novog zamaha vidim u korjenitom zaokretu u sadržajima i stilovima života nas prezbitera. Mi možemo o tome šutjeti i zatvarati oči, ali mislim da nema ni jednog jedincatog koji bi ovog časa mogao reći da mu nije potreban ozbiljniji zaokret. Kad kažem zaokret u sadržajima života, onda mislim na one osobne sadržaje zadovoljstva ispunjenog ipak dozom radosti biti kršćanin i biti svećenik. To je polazište: da li me vjera čini nešto sretnijim, ispunjenijim, svjetlijim, smirenijim? Što čini vjera sa mnom da bi to bilo drugima uvjerljivo i životno utemeljeno, a da ne postane puka ideologija? Jednostavno rečeno: svakidanje stvarno življenje iz komunikacije s Bogom Isusom i Njegovim Duhom. Još jednostavnije rečeno: živjeti kao vjernik stvarno i izvorno svaki dan. Radi se u krajnjoj liniji o obradi vlastitog postojanja kao postojanja s kojim Bog računa, kojega je izabrao osobno, pozvao i posvetio. To znači svoju osobnu povijest pro-raditi kao ljubavnu povijest s Bogom u Isusu Kristu.

Danas smo izloženi i više nema obavijene tajnovitosti oko prezbitera. Ta transparentnost će biti ili naša prednost, koja nas dokazuje kao autentične vjernike u prvom redu i sljedbenike Isusove, na dobro Crkve i njenog i našeg poslanja, ili, na sve veće srozavanje svećeničkog zvanja i poslanja, sa svim posljedicama za Isusovo djelo i Crkvu.

Zaključak

Župa mora biti otvorena zajednica, spremna i sposobna primiti, susresti i pratiti u njegovu traženju svakog čovjeka, još više i potražiti ga. Stoga je temeljno opredjeljenje da se župa ne smije zatvoriti u geto jednodimljiva i elitističke grupe. Naša brojem bogata liturgijska okupljanja vidimo kao šansu evangelizacije tradicionalnih vjernika. Da bi se to u tom, a i u drugim segmentima moglo događati, nužne su aktivne jezgre suradnika, koji su osposobljeni i zajedno s predvodnikom zajednice pojasnili ciljeve: Kakav kršćanin? Kakva vjera? Kakva zajednica? I naravno, da prihvate postupnost procesa rasta i sazrijevanja u čovječstvu i vjeri, u kojem su služitelji.

⁴² B. Z. ŠAGI, Nova evangelizacija u Hrvatskoj i župa, u: *Vjesnik Đakovačke i Srijemske biskupije* 127 (1999.), br. 4, str. 245-249, ovdje 248.